



Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar
Year: 8 - Number: 28 p. 1-14, Summer 2024

Deprem Neden Olduğu Kaosun Yönetimine İlişkin Okul Yönetici Görüşlerinin İncelenmesi* ** *Examination of School Administrators' Opinions on the Management of Chaos Caused by the Earthquake*

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1401103>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
06/12/2023

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
16/04/2024

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
30/06/2024

Asya Studies

Prof. Dr. Mahmut Sağır
Kahramanmaraş Sütçü İmam
Üniversitesi / Eğitim Fakültesi
msagir@ksu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-3807-151X

Doktorant Fatma Güzelgörür
Kahramanmaraş Sütçü İmam
Üniversitesi
fatmaguzel865@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2046-2507

*“COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” beyanları: Bu makale için herhangi bir çıkar atışması bildirilmemiştir. Bu makale, Creative Commons lisansı altındadır.

**Bu alışma Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 24/05/2023 tarih ve E-723221963-300-214608 belge numarası onayı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Öz

Bu alışmada, Kahramanmaraş depremlerinde yaşanan kaosun Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yönetimine ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji modeli ile yürütölmüştür. Araştırmanın alışma grubunu Kahramanmaraş ilinde görev yapan ve “Kolay Ulaşılabilir Durum Örnekleme Yöntemi” ile belirlenen 20 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve betimsel analizi tekniğiyle özömlenmiştir. Araştırmada; deprem öncesinde okul binalarının deprem yönetmeliğine uygun olarak yapıldığı, bazı okul binalarının güçlendirildiği, okul tahliye planlarının hazırlandığı ve okulda iş güvenciliği konusunda gerekli tedbirlerin alındığı, deprem tatbikatlarının yapıldığı ve deprem konusunda öğretmen ve öğrencileri bilinçlendirme amaçlı eğitim seminerleri düzenlendiği ve tüm bu önlemlerin kaosun etkisini azalttığı sonucuna varılabilir. Depremlerin hemen akabinde okul binalarının hasar tespit çalışmalarına çok kısa sürede başlanması ve zaman geçirmeden hafif hasarlı okul binalarının onarımlarının yapılması, öğretmenlerin idari izinli sayılması ve ek ders ücretlerinin ödenmesi, öğretmenlere geçici barınma imkanlarının sağlanması, öğretmen ve öğrencilere psikososyal destek çalışmaları yürütölməsi, okulların açılması ve öğrencilerden devam zorunluluğunun kaldırılması, öğrenciler için yetiştirme kurslarının açılması gibi Milli Eğitim Bakanlığı uygulamalarının depremin neden olduğu kaosun yönetiminde önemli rol oynadığı söylenebilir. Deprem sonrası oluşan kaosun sonlandırılması için Milli Eğitim Bakanlığınca öğretmenlere sınırlı da olsa il dışı tayin hakkı tanınmasının, evi orta ve ağır hasarlı olan öğretmenlere barınma imkanı sunulmasının, diğer illerdeki okullarla kardeş okul uygulamasının başlatılmasının kaos sonu normale dönlmesi için önemli adımlar olduğu ileri sürölebilir. Ancak, deprem öncesinde okul binalarının güçlendirilmesinde geç kalınması, deprem sonrasında öğrencilerin sınav giriş yerlerini güncellenmesinde sorunlar yaşanması, öğrencilerin deprem travmalarını atlatabilmesi konusunda psikososyal destek çalışmalarının yetersiz kalması durumlarının kaosun etkili olarak yönetilmesini engellediği sonucuna varılabilir.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Milli Eğitim Bakanlığı, Kaos, Kaos Yönetimi

Abstract

In this study, it was aimed to examine the opinions of school administrators regarding the management of the chaos experienced in the Kahramanmaraş earthquakes by the Ministry of National Education. The research was conducted with the phenomenology model, which is one of the qualitative research methods. The study group of the research was selected with the "Easily Accessible Situation Sampling Method". The study group of the research consists of 20 school administrators working in the province of Kahramanmaraş. A semi-structured interview form was developed by the researchers. The data was collected with a semi-structured interview form and it analyzed with the content analysis technique. In the research, it can be concluded that before the earthquake, school buildings were constructed in accordance with the earthquake regulations, some school buildings were reinforced, school evacuation plans were prepared and necessary measures were taken for occupational safety in the school, earthquake drills were held and training seminars were organized to raise awareness of teachers and students about earthquakes and all these measures reduced the impact of chaos. It can be said that the practices of the Ministry of National Education such as starting the damage assessment of school buildings in a very short time after the earthquakes and repairing the slightly damaged school buildings without delay, considering teachers on administrative leave and paying their supplementary fees, providing temporary accommodation for teachers, conducting psychosocial support activities for teachers and students, opening schools and removing the attendance obligation from students, and opening training courses for students played an important role in the management of the chaos caused by the earthquake. In order to end the chaos after the earthquake, it can be argued that the Ministry of National Education's granting teachers the right to transfer out of the province, albeit limited, offering shelter to teachers whose houses were moderately or severely damaged, and initiating sister school programs with schools in other provinces were important steps to return to normalcy after the chaos. However, it can be concluded that the delay in strengthening school buildings before the earthquake, problems in updating students' exam entry places after the earthquake, and insufficient psychosocial support for students to overcome earthquake traumas prevented effective management of chaos.

Keywords: Earthquake, Ministry Of Education, Chaos, Chaos Management

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Sağır, M. & Güzelgörür, F. (2024). Deprem Neden Olduğu Kaosun Yönetimine İlişkin Okul Yönetici Görüşlerinin İncelenmesi. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 8(28), 1-14.

GİRİŞ

Kaynağını doğal, teknolojik ve insani etkenlerden alan doğal afetler, insanlar üzerinde olumsuz durumlar oluşturarak sosyal, ekonomik, fiziksel kayıplar ortaya çıkartarak günlük faaliyetleri durdurabilen veya kesintiye uğratabilen etkiler yaratabilmektedir (Ergünay, 1996). Kahramanmaraş'ta 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen ve 11 ilde de güçlü bir şekilde hissedilen depremler, yıkıcı etkiler yaşanmasına neden olmuştur. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2023) verilerine ve Richter ölçeği ile Kahramanmaraş iline bağlı Pazarcık ilçesinde Türkiye saati ile saat 04.17'de 7,7 Mw, Gaziantep ili Nurdağı ve İslahiye ilçelerinde sırasıyla saat 04.28'de 6,4 Mw ve saat 04.36'da 5,7 Mw, Malatya Doğanşehir ilçesinde saat 05.03'te 5,6 Mw, Adıyaman'ın Sincik ilçesinde saat 06.03'te 4,6 Mw, yine Kahramanmaraş ili Elbistan ilçesinde 13.24'te 7,6 Mw büyüklüklerinde depremler meydana gelmiştir. Söz konusu depremler, her alanda olduğu gibi eğitim alanında da büyük belirsizliklere dolayısıyla kaosa yol açmıştır. Birleşmiş Milletler, eğitim kurumlarında doğal afet öncesi, sırası ve sonrasında yerine getirilecek roller hususunda okul güvenliği kapsamında riskleri azaltmayı amaç edindiği bir rehberlik planı hazırlamıştır. Ulusal, bölgesel ve yerel okul sahası düzeylerinde okul güvenliği, okul afet yönetimi, güvenli öğrenme tesisleri, risk azaltma ve dayanıklılık eğitimi, eğitim politikaları ve uygulamaları ile ele alınmaktadır (UNISDR, 2015). Türkiye'de ise eğitim kurumlarında fiziksel korunma, risk değerlendirme ve planlama müdahale kapasitesini geliştirme biçiminde 3 faaliyet alanı yer almaktadır (AFAD). Kahramanmaraş merkezli depremler eğitim alanında yol açtığı sonuçlar nedeniyle bir kaos durumunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Söz konusu depremlerde Kahramanmaraş'ta 19 okulun yıkıldığı, 76 okulun ağır hasarlı ve 72 okulun ise orta hasarlı olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte yaklaşık 300 bin öğrencinin öğrenim gördüğü kentte hafif hasar alan okullarda dikkate alındığında 821 okulun bakım ve onarımının yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır (Anadolu Ajansı, 2024).

Kaos ve Yönetimi

Kaos kuramının, varoluşu Aristoteles'e kadar uzanan postmodern felsefi akımlardan biridir (Sağır, 2022). Kaosun sözcük anlamına dikkat çekildiğinde; "evrenin düzene girmeden önceki biçimden yoksun, uyumsuz ve karışık durumu" ve "kargaşa" olarak tanımlandığı görülmektedir (Türk Dil Kurumu, 2020). Evrenin biçimlenmemiş hali anlamına gelen kaos, Yunanca "derin çukur gibi açılan" anlamında kullanılmaktadır. Hesiodos evrenin ham madde kökünün derin çukurda var olduğunu, varoluşu kapsayan bir bütünü belirterek kaosu kozmosun yaratılış süreciyle ilintilendirmektedir (Hançerlioğlu, 1985). Günümüzde kaos kavramı için statik ve periyodik olmayan sistem şeklinde bir tanımlama söz konusuysen, Yunan mitolojisinde Tanrı'nın gözüktüğü ilk hali, Çin mitolojisinde bilinmezliğin sahibi olan yaratıcı gibi tanımlarda kullanılabilir (İpek, 2017). Kaos teorisi, doğrusal olmayan (nonlinear) sistemlerin, öngörülemez (unpredictable) düzensiz davranışın oldukça karmaşık ve değişken bir yapısını tasvir etmektedir (Uçar, 2019; Yeşilorman, 2006). Doğal sistemlerin ilk prensibi olan kaos, sistemin dengeden çıkarak yeni bir düzen meydana getirmesidir (Bauman 2017). Yani kaos düzenin ikizidir ve kaos düzenli olmayan şey, düzen ise kaos olmayan şeydir (Sungaila 1990). Bununla birlikte kaos kavramı; türbülans, hızlı veya yıkıcı değişiklikler öngörülemezlik, planları karıştıran ve istikrarsızlık kelimelerini çağrıştırmakla birlikte bilinmeyen korkusu, tetikleyici sonuçlarla birlikte yıkımın ve sistem çöküşünün etkileri şeklinde de tanımlanmaktadır (Farazmand, 2003).

Sosyal bilimler alanında kaos teorisi kavramını, 1900 yılında ilk olarak kullanan J. Henri Poincare, Güneş sisteminin hareketini gözlemleyerek başlangıç koşullarına hassas bağımlılığın doğru olarak açıklanamayacağını belirtmiş, bu öngörülemez durumu kaos kavramı ile açıklamaya çalışmıştır (Karaçay, 2004). J. Henri Poincare kaos teorisinin babası olarak tanınsa da 1960 yılında meteoroloji profesörü olan Edward Lorenz, bu kurama en önemli katkıyı sunan isim olmuştur. Lorenz, bilgisayara girdiği verilerle bir hava tahmin raporu hazırlayarak sıcaklık değerlerini grafikte göstermiştir. Termometrenin dahi algılayamayacağı düzeyde ufak oranlardaki iniş ve çıkışların bambaşka fonksiyonları ortaya çıkardığını gözlemlemiştir. Bu sonuca göre periyodik olmayan davranış özellikleri gösteren hiçbir sistemde, kaotik davranış nedeniyle öngörü yapmanın mümkün olmadığını yorumu yapılmıştır (Öge, 2005). Örgütler kaos ortamına girdiklerinde küçük değişimlerin uzun vadedeki sonuçlarının tahmin edilmesi neredeyse imkansızdır, kaotik sistemler determinizm ile rastgeleliğin bir karışımıdır. Kaos ortamlarının sonuçları genellikle parçaların toplamından daha büyüktür, sistem doğrusal olmadığı için başlangıç koşullarına aşırı duyarlılık mevcuttur (Resnicow & Vaughan, 2006; Thietart & Forgues, 1995; Valle, 2000). Şam'da bir kelebeğin kanat çırpmasıyla havada oluşacak dalgalar, dünyanın bir diğer ucunda bir müddet sonra kasırgaya neden olabilmektedir. Toplumsal yaşamda sıklıkla karşılaşılan bir fenomen olan kaosa,

Tunus'taki işsiz bir üniversite öğrencisinin kendisini ateşe vermesi, Çanakkale Savaşı'nda Nusret mayın gemisinin tek başına savaşın seyrini değiştirmesi, Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da hâkim olan istikrarsızlık durumları örnek olarak verilebilir (Biçici, 2016).

Kaos durumlarıyla baş edebilmek için Millî Eğitim Bakanlığı yöneticileri de yönetsel taktikler geliştirmek durumundadırlar. Bu durumlarda üst düzey (Millî Eğitim Bakanlığı) yöneticilerinin, doğrusal olmayan değişime karşı yenilikçi davranışlarda bulunulabilmesi, enformasyon akışının düzenli sağlanabilmesi, hızlı karar verilebilmesi, sağlam değerler oluşturulması, eğitim kurumlarının uyum sağlama sürecini sağlıklı bir şekilde atlatabilmeleri söz konusu olan durumlar olarak belirtilebilir (Tüz, 2004). Bu bağlamda kaosu yönetecek olanların bireyler olduğu düşünüldüğünde en doğru davranışları sergileyecek dinamik sistemlerden birinin eğitim örgütleri olduğu söylenebilir. Kaos durumlarında okul paydaşlarının olaylara tepkisi, algılamaları, iletişim başarısı ve yönlendirme becerisi büyük etki uyandıracak etkenler arasında görülebilir (Nartgün & Çelik, Yılmaz, 2021). Kaos yeri ve zamanı öngörülemez bir durumdur. Ancak olası kaos durumların etkili bir şekilde yönetimi için önceden birtakım hazırlıkların yapılması ve eylem planlarının ortaya konması gerekmektedir. Bu nedenle bu araştırmada; Kahramanmaraş merkezli depremlerin eğitim alanında neden olduğu kaosun yönetimine ilişkin aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Kahramanmaraş'ta yaşanması olası bir depremin oluşturabileceği kaosa yönelik Millî Eğitim Bakanlığı tarafından deprem öncesi alınan tedbirlere ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nedir?
2. Kahramanmaraş depremlerinin hemen sonrasında oluşan kaosun Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yönetimine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nedir?
3. Kahramanmaraş depremlerinin sonrasında oluşan kaosun sonlandırılmasına yönelik Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ortaya konulan uygulamalara ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nedir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, kaynağını felsefe ve psikolojiden alan, bireylerin yaşadıkları deneyimlerinin betimlendiği nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji modeli (olgubilim modeli) ile gerçekleştirilmiştir (Creswell, 2007). Bir nitel araştırma yaklaşımı olan fenomenoloji, deneyimin kendisine ve deneyimin bir şeyin bilinçliliğe dönüşümü olarak açıklanmaktadır. Fenomenoloji deseni, bireyin dünyasındaki bilinçli deneyimi, dolayısıyla bireyin günlük hayatı ve sosyal hareketleridir (Merriam, 2018). Fenomenle ilgili yaşanmış deneyimlere sahip olan insanlarla derinlemesine görüşmeler yapılması gerekmektedir (Patton, 2014).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Kahramanmaraş'ın Onikişubat ve Dulkadiroğlu ilçelerinden Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı kamu okullarından kolay ulaşılabilir durum örneklem yöntemiyle seçilen 20 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Bilimsel araştırmalarda en çok kullanılan seçkisiz olmayan yöntem olarak bilinen kolay ulaşılabilir örneklem yönteminde, tanıdık bir örnek üzerinde çalışılmaktadır. Bazı araştırmacılar tarafından pratik ve kolay olarak algılanarak bir grup araştırmaya dâhil edilebilmektedir (Keser, Özmantar, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2013; Yıldırım, 2021). Araştırmada veri doygunluğuna ulaşıncaya kadar araştırma sorularına cevap aramak için veri toplama süreci sürdürülmüştür (Lincoln & Guba, 1985).

Araştırmanın Veri Toplama Aracı

Bireyin iç dünyasına girerek bakış açısını çözebilmek tutumlar, düşünceler, yorumlar, deneyimler, tepkiler ve zihinsel algılar gibi gözlenemeyen durumlarını anlayabilmek görüşmenin temel amacıdır (Patton, 2018). Araştırmada verilerin toplayabilmek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilmiş "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır. "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" oluşturulurken kaos ve kaos yönetimine ilişkin literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması doğrultusunda kaos yönetimi; olası bir kaos durumuna hazırlık, kaos anı ve kaos sonrası şeklinde aşamalardan oluşan bir süreç olarak ele alınmış ve görüşme soruları bu çerçevede hazırlanmıştır. Daha sonra uzman görüşleri doğrultusunda görüşme formunda yer alan sorular yeniden düzenlenmiş ve üç sorudan oluşan forma son hâli verilmiştir.

Araştırmada Verilerinin Toplanması

Araştırma verileri, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Kahramanmaraş ili Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçelerinde görev yapan 20 okul yöneticisinden toplanmıştır. Her bir okul yöneticisi ile 25-30 dakikalık görüşmeler gerçekleştirilmiş, görüşmelerde notlar tutulmuş ve ses kaydı için izin veren okul yöneticilerinin görüşmeleri elektronik ortamda kayıt altına alınmıştır.

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Nitel bir çalışmanın geçerlik ve güvenirliliğini sağlamak için; inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık, teyit edilebilirlik olmak üzere dört stratejiden yararlanılabileceği belirtilmektedir (Lincoln & Guba, 1985). Nitel araştırmalarda, geçerlik ve güvenirlilik gibi kavramlar, tümgelimsel anlayışının sonucu olarak mantıksal görülmekte aktarılabilirlik ve inandırıcılık daha fazla kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2013).

İnandırıcılık (İç Geçerlik): Araştırmanın inandırıcılığını (iç geçerlik) artırmak için veri toplama süreci öncesi konuyla ilgili mevzuat ve alan yazını taranmış, beş uzmanın görüşü alınarak yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Araştırmada, bulgu ve yorumların inandırıcılığını yüksek tutmak için çalışma grubundaki 20 okul yöneticisi ile uzun süreli etkileşim kurulmuş ve kendilerine çalışmanın amacı, yöntemi ve sürecine yönelik detaylı açıklamalarda bulunulmuştur (Creswell & Miller, 2000). Araştırma soruları ile ilgili olumsuz durum analizleri değerlendirilerek veri toplama sürecinde katılımcı onayı alınarak ses kaydı alınmış, ancak ses kaydı yaptırmak istemeyen okul yöneticilerinin görüşleri not alınmıştır.

Aktarılabilirlik (Dış Geçerlik): Bir araştırmanın bulgularından ayrı bir anlam taşıması kaydıyla, benzer bağlantı veya durumlara uyumu ve aktarımıdır (Lincoln & Guba, 1985). Araştırmada, ham verilerden alıntılara yer verilmesi, verilerin indirgenmesi ve çözümlenmesinde sürece ilişkin detaylı bilgilerin açıklanması oldukça önemlidir (Golafshani, 2003). Bu doğrultuda çalışma grubunun özellikleri, veri toplama ve veri çözümlenme süreci, bulgular ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Yani araştırmanın aktarılabilirliğini sağlamak için araştırma sürecinde yapılanlara araştırmanın bölümlerinde ayrıntılı şekilde yer verilmiştir. Ayrıca araştırmanın bulgular kısmında okul yöneticilerinin görüşlerine, yapılan doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Tutarlılık (İç Güvenirlilik): Nitel araştırmalarda tutarlılığı, belirli bir konuyla ilgili benzer çalışma yürüten araştırmacıların, transkriptler ve tutulan notlar ile ilgili verilerin çözümlenmesinden ortaya atılan dizinin birbiriyle uyumlu olmasını ifade etmektedir (Arslan, 2022). Güvenirliliği sağlamak için araştırma süreci boyunca tutulan notlar, ses kayıtları, yazılı belgeler yoluyla elde edilen bulguların doğruluğu temaların birbiriyle uyumunu kontrol edilerek tutarlılık artırılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın tutarlılığını sağlamak için araştırma bulgularının tamamı yorum yapılmaksızın doğrudan verilmiştir.

Teyit edilebilirlik (Dış Güvenirlilik): Öznel yargılardan ve öngörülerden uzak bir yaklaşımla olgu ve olaylar nesnel bir tutumla ifade edilmeye çalışılmıştır. Tüm veriler ve aşamaları bilgisayar ortamında saklı tutularak araştırmanın teyit edilebilirliği sağlanmıştır.

Araştırmada Verilerinin Çözümlemesi

Nitel araştırmalarda verilerin içeriklerini keşfetmeye yönelik çözümlenme için ilk adım kodlamadır (Punch, 2005). Araştırma, okul yöneticilerinin görüşleri kapsamında gerçekleştirilmiş, etik kurallara uyma adına çalışma grubundaki okul yöneticileri kodlanarak adları saklı tutulmuştur. Buna göre görüşmeye katılan okul yöneticileri, görüşme sırasına göre Y1 (Okul Yöneticisi), Y2 (Okul Yöneticisi) ..., Y20 (Okul Yöneticisi) şeklinde kodlanmıştır. Yapılan görüşmeler, Y1, Y2, Y3 ve Y4 kodlamalar şeklinde bulgular kısmında verilmiştir. Okul yöneticileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, önceden belirlenen deprem öncesi, deprem sırası ve deprem sonrası temaları kapsamında betimsel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel çözümlenme, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri çözümlenme türüdür (Creswell, 2007; Yıldırım & Şimşek, 2013). İlk aşamada, okul yöneticilerinin yarı yapılandırılmış görüşme formlarındaki sorulara verdikleri yanıtlar için bu süreçte, araştırma sorularına göre her bir temanın altında veriler kodlanmış tematik bir çerçeveye oluşturulmuş ve daha sonra veriler tematik çerçeveye göre işlenmiştir. Okul yöneticilerinin görüşleri dolaylı ve doğrudan alıntılar olarak temaların altında yazılmıştır.

Etik Kurul Beyanı

Araştırmaya başlamadan önce 18.05.2023 tarihli dilekçe ile Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan izin talebinde bulunulmuştur. İlgili kurul tarafından 24.05.2023 tarihinde araştırma için etik kurul izni verilmiştir. Kurulun 24.05.2023 tarih ve sayılı E-723221963-300-214608 izin yazısı makale ekinde sunulmuştur.

Kurul Adı: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu

Karar Tarihi: 24/05/2023

Belge Numarası: E-723221963-300-214608

BULGULAR

Araştırmada, Kahramanmaraş merkezli meydana gelen depremlerin eğitim örgütlerinde yol açtığı kaosun Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yönetimine ilişkin okul yöneticilerinden toplanan veriler betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiş ve ortaya çıkan bulgular, depremler öncesi alınan tedbirler, depremlerin hemen sonrasında ortaya konulan uygulamalar ve depremler nedeniyle oluşan kaosun sonlandırılmasına yönelik çalışmalar olmak üzere üç tema altında sunulmuştur.

Olası Bir Deprem Oluşturabileceği Kaosa Karşı Hazırlık Durumu

Kuşkusuz her kaosun etkili bir şekilde yönetimi, kaos öncesinde birtakım hazırlıkların yapılmasını ve kaosun muhtemel yıkıcı etkilerini en aza indirmek için bazı önlemlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Araştırmanın bu bölümünde Kahramanmaraş merkezli depremlerin öncesinde olası kaos durumunun yönetimi için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan hazırlıklara ve alınan önlemlere ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinden elde edilen bulgular; deprem öncesinde okul binalarına, öğretmenlere ve öğrencilere yönelik alınan tedbirler olarak kod başlıklarında verilmiştir.

Deprem Öncesinde Okul Binalarına Yönelik Alınan Önlemler

Millî Eğitim Bakanlığının Kahramanmaraş depremleri öncesi depremin oluşturabileceği kaosa ilişkin okul binalarına yönelik alınan önlemler hakkında araştırmanın çalışma grubundaki tüm okul yöneticileri görüş belirtmiştir. Bu okul yöneticilerinden Y1, Y12, Y13, Y14, Y16, Y18, Y19 okul binalarında güçlendirme yapıldığını; Y7, Y11, okul binalarının deprem yönetmeliğine uygun inşa edildiğini; Y3 ve Y5 ise okullarında acil durum tahliye planlarının var olduğunu; Y4, Y6, Y8, Y9, Y10 iş güvenliği çerçevesinde tüm çalışmaların tamamlandığını; Y17 prefabrik olduğu için okul binalarının depremden zarar görmediğini ifade etmişlerdir. Okul yöneticileri deprem öncesinde alınan önlemlere ilişkin, Y16 "Tüm dolapların sabitlenmesi hasarın azalmasını sağladı. Öğrencilere verilen deprem ile ilgili bilgilendirme toplantıları evlerde deprem anında ne yapılması gerektiğiyle ilgili faydalıydı. Bazı okul binaların sağlık raporu çıkarılarak deprem öncesi yıkım kararı alınması ya da güçlendirme yapılması fikri faydalı oldu." Y9 "Deprem öncesi iş-sağlığı güvenliği çerçevesinde tüm çalışmalarımız tamamlanmıştır. Okulumuzda iş teknisyeninin olmasını en büyük avantajımız olarak görüyorum. Tatbikatların yapılması hususunda, tahliyenin yapılması, okul pencerelerinin açılması vb. işimiz çok kolaydı. Okulumuzun Fen Lisesi olması nedeniyle herhangi bir sorun yaşanmadı." şeklinde görüş belirtmişlerdir. Buna karşılık bazı okul yöneticileri aksi yönde görüş belirtmişlerdir. Deprem öncesi yeterli önlemlerin alınmadığını belirten Y2, kâğıt üzerinde her şey yapılmış gibi gösterildiğini; Y15 ise eski okul binaların yerine yenisinin yapılmadığını, okul binalarında güçlendirme ve dönüşüm için geç kalındığını belirtmiştir. Benzer şekilde Y20, "2019 yılında deprem yönetmeliği ile tüm binalar denetimden geçti. Binalar, kısım kısım olduğundan dönüşüm yapıldı. Ama pandemiyle birlikte dönüşüm yavaşladı. Maddi anlamda sıkıntı olduğu için 2022 yılında öncü depremler olması nedeniyle bina güçlendirme ve dönüşümüne hız verildi. Ancak depreme yetiştiremediler. Deprem şiddetinin bu kadar olacağı beklenilmiyordu. Biraz geç kalındığını düşünüyorum. Güçlendirme ve dönüşüm için geç kalındığını düşünüyorum." şeklinde görüş belirtmiştir. Y2 ise "Millî Eğitim Bakanlığının deprem öncesi çalışmalarını yetersiz buluyorum. Kâğıt üzerinde her şey yapılmış gibi gösteriliyor. Zaten yeterli çalışmayı yapmış olsaydı, depremden hiçbir okul yıkılmazdı." şeklinde görüşünü belirtirken, "Y15'de "Deprem öncesi yıkım kararı alınan birçok bina yıkıldı. Eski okullar yıkıldı ama yerine yenisi yapılmadı. Yıkılan binaların yerine yenisi hızlı bir şekilde yapılmadı. İhaleyle tekrar okul binaları yapılmadı." şeklinde beyanda bulunmuştur.

Okul yöneticilerinin bir kısmı depremler öncesi okul binalarının olası bir deprem öngörülerek sağlam inşa edildiğini, eski okul binalarının güçlendirildiğini, deprem eylem planlarının yapıldığını ve iş

güvenliği tedbirlerinin alındığını belirtirlerken bazı okul yöneticileri ise tam aksini savunmuşlardır. Deprem öncesi olası bir depremin oluşturabileceği kaosu Millî Eğitim Bakanlığı tarafından alınan önlemler konusunda okul yöneticilerinin görüş birliğinde olmadıkları söylenebilir.

Deprem Öncesinde Öğretmenlere Yönelik Alınan Önlemler

Millî Eğitim Bakanlığının Kahramanmaraş depremleri öncesi depremin oluşturabileceği kaosu öğretmenlere yönelik alınan önlemlere ilişkin görüş bildiren Y1, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y10, Y11, Y13, Y14, Y16, Y17, Y18 okul yöneticilerinin görüşlerinin, okulda iş güvenliği, deprem tatbikatları ve seminerleri konularında yoğunlaştığı görülmüştür. Bu yöndeki görüşünü Y3 “*Öğretmenler yapılan bu tatbikatlara aktif bir şekilde katıldı. İş güvenliği ile alakalı bilmesi gereken talimat ve kurallar hakkında bilgilendirildi. Sivil Savunma Afete Hazırlık Kulübü’nde öğretmenler yaptığı çalışmalarından önce bir kurul oluşturuyor. Bazıları ilk yardım kulübünde farklı ekipler oluşturuldu sivil savunmayla ilgili.*” şeklinde belirtmiştir. Benzer şekilde Y17 ise “*Deprem öncesi depremi herkes gibi bekliyorduk. Tatbikatlar yapıldı. Acil toplanma alanı oluşturduk. Deprem öncesi deprem anında her öğrenci hangi kapıdan çıkabileceğini biliyordu. Deprem tatbikatları bizi tatmin etmedi. Biz her ay tatbikat yapma kararı aldık. Biz binaların çürük olduğuna ilişkin bir şey yapamayız. Ama deprem anı neler yapılır bunun üzerine konuşabiliriz. Bir şeyler yapabiliriz. Bu yıl deprem afet yılı ilan edilmişti. Örnek verecek olursam bizim yan binadaki okul bu dönem güçlendirilerek eğitim-öğretime devam etti. Biz depremi bekliyorduk. Bu kadar şiddetli olabileceğini tahmin edebiliyorduk.*” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Başka bir okul yöneticisi ise bilgilendirme toplantılarının kısmen yeterli olduğunu dile getirmiştir. Y16 “*Depremle ilgili bilgilendirme toplantıları bir nebze faydalı oldu. Ancak asrın felaketinde çok da faydalı olmadı.*” şeklinde beyanda bulunmuştur. Y8 de görüşünün “*Deprem öncesi süreçte açıkçası bir özelleştireci yapmak gerekirse öğretmenlerimiz teorik olarak neler yapılması gerektiğini biliyorlar. Topluca yapılan seminerlere katıldılar. Ancak bir felaket yaşamadan bunun ciddi bir şekilde değerlendirildiğini düşünmüyorum.*” şeklinde belirtirken, Y2 ise görüşünü “*Sadece tatbikatlarla sınırlı kalıyor. Herhangi bir eğitime tabi tutulmuyor. Çok, tutun, kapan üçlüsünden başka hiçbir bilgi verilmiyor.*” şeklinde ifade etmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığının deprem öncesinde öğretmenlere dönük alınan önlemlere ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin deprem tatbikatları, depremde iş güvenliği ve düzenlenen seminerler konularında yoğunlaştığı ve tüm bunların çok da amaca hizmet eder nitelikte olmadığı kanaatinde oldukları anlaşılmaktadır.

Deprem Öncesinde Öğrencilere Yönelik Alınan Önlemler

Millî Eğitim Bakanlığının Kahramanmaraş depremleri öncesi depremin oluşturabileceği kaosa ilişkin öğrencilere yönelik; Y9, Y13 okullarında afete hazırlık öğrenci kulüplerinin kurulduğu; Y5, Y7, Y8, Y11, Y14, Y17, Y18, Y20 tatbikatlara tüm öğrencilerin etkin bir biçimde katıldığı, deprem afet eğitimlerinin düzenli olarak verildiği; Y3, Y4, Y6, Y8, Y10 Millî Eğitim Bakanlığı tarafından her kademe ve sınıf düzeyinde deprem bilinci oluşturmaya yönelik öğretim programlarının oluşturulduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu yöndeki görüşünü Y3 “*Benim de alanım coğrafya 10. sınıf müfredatında coğrafya dersinde deprem konusunda öğrencilerin depreme karşı yapılacakları deprem öncesi, sonrası ve sonrası yapılacaklarla ilgili önlemlere ilişkin şeyler anlatıldı. Tatbikatlara öğrenciler katılım sağladılar.*” şeklinde ifade etmiştir. Benzer şekilde Y16 “*Okul için deprem tatbikatları bir nebze faydalı olmuş olabilir. Ancak depremin büyüklüğü nedeniyle çok katkısı olmadı.*” şeklinde görüş belirtirken Y12 “*Millî Eğitim Bakanlığının öğrencilere yönelik depreme yönelik çalışmalar ayda bir tatbikatlar artırılmalı. Deprem eğitiminin anaokulundan itibaren yapılarak öğrencilerin ortak depreme hazırlıklı hale getirilerek panik ve korkunun önüne geçilmeli.*” şeklinde beyanda bulunmuştur. Deprem öncesinde öğrencilere ilişkin alınan önlemlerin yetersiz olduğunu düşünen Y2, Y15, Y19 tatbikat dışında pek bir şey yapılmadığını, öğrencilerde yeteri kadar deprem bilinci oluşturulmadığını, tatbikatların suni olarak yapıldığını belirtmişlerdir. Bu yöndeki görüşlerini Y2 “*Yetersiz. Ciddi bir afet eğitimi verilmesi lazım. Çocuklar tatbikat dışında afete ilgili pek bir şey bilmiyorlar. Hem öğrencileri hem de velilere afet ile ilgili eğitim verilmelidir.*”, Y19 “*Çeşitli broşürler dağıtılmış, videolar izletilmiş, AFAD yetkilileri tarafından deprem tatbikatları yapılmıştır. AFAD yetkilileri tarafından öğrencilere depremle ilgili bilgilendirme toplantıları yapıldı. Yeteri kadar deprem bilinci oluşturulmadığı kanaatindeyim.*” Y15 “*Yine aynı şekilde senede iki defa tatbikat yapıldı, Tatbikatlar ehil kimseler tarafından gerçekleştirilmedi, konferanslar, öğrencilere yönelik verilmedi, iş idarecilere atıldı. Tatbikatlar suni olarak yapıldı. Doğallıktan, gerçeklikten uzaktı.*” biçiminde açıklamışlardır.

Araştırmada görüşlerine başvuru alan okul yöneticileri görüşlerinin, Millî Eğitim Bakanlığının olası bir deprem durumunda öğrencilere yönelik alınan tedbirlerin deprem tatbikatı ve depreme karşı öğrencileri bilinçlendirme çabalarından öteye gitmediği ve bu tedbirlerin de yetersiz kaldığı konularında yoğunlaştığı görülmektedir.

Depremlerin Hemen Sonrasında Oluşan Kaosun Yönetimi

Herhangi bir kaos durumunda kaosun yıkıcı etkilerini en aza indirmek için ona müdahale zamanının ve yapılacak uygulamaların önemli olduğu düşünülmektedir. Kaosun yönetimi için en kritik aşama, kaos ortaya çıktıktan hemen sonra zaman geçirmeden bir kriz masası oluşturmaktır. Kriz masasında, kendisine ulaşan tüm enformasyonun değerlendirilerek gerekli müdahalelerde bulunulmasının kaosun etkilerini azaltmada önemli olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda, Kahramanmaraş merkezli depremlerinin hemen sonrasında yaşanan kaosun yönetimi için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan uygulamalara ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri; okul binalarına, öğretmenlere ve öğrencilere yönelik yapılan uygulamalar kod başlıkları altında verilmiştir.

Depremin Hemen Ardından Okul Binalarına Yönelik Yapılan Uygulamalar

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan okul yöneticileri; Millî Eğitim Bakanlığının Kahramanmaraş depremlerinin hemen ardından Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9 risk oluşturan okul binaları için kontrol ve denetimlerin yapıldığını, Y16, Y18, Y20, Y10, Y12, Y13, Y14, Y17, Y19 risk oluşturmayan okul binalarının halka yardım için sosyal market ve barınma hizmetinde olarak kullanıldığını belirtmişlerdir. Bu yöndeki görüşlerini Y1 “*Deprem sürecinde öncelikle okul binalarının hasar tespiti yapıldı. Hasarlı ya da hasarsız okul binalarına vatandaşları davet ederek onlara misafirperverlik yapıldı. Okulun doğal gaz, elektrik, sıcak su gibi imkanları vatandaşların kullanımına açıldı.*” şeklinde belirtirken, Y2 de “*Okulların kontrolü yapıldı. Sağlam olanlar vatandaşlara açıldı.*” şeklinde ortaya koymuştur. Benzer şekilde Y19 “*Deprem sürecinde okul binamız, sağlık görevlileri, enkazda yakınlarını arayan vatandaşlar tarafından çeşitli ihtiyaçlarının giderilmesi için kullanıldı. Şöyle söyleyeyim deprem sürecinde tüm okul yetkilileri okullarını depremi yaşayan vatandaşlara açtılar. Depremde ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için özverili bir şekilde çalıştılar. Öğretmenlerin ve yöneticilerin özverili çalışmaları oldu.*” şeklinde görüş belirtmiştir. Aynı yöndeki görüşünü Y9 ise “*Depremin 3 günü ilk günlerde Millî Eğitim Bakanlığı teknik ekibi göndererek okul binası ve pansiyonunun incelettirerek binaların hasarsız olduğu tespiti yapıldı. Akabinde pansiyonumuz depremedelere açılarak barınma hizmeti verilmeye başlandı. Bu alanda Millî Eğitim Bakanlığı donanımlı en donanımlı birim. Millî Eğitim Bakanlığı olmasaydı daha büyük sorunlar yaşanabilirdi. Hem teknik hem fiziki anlamda en donanımlı yerler okullarımızdı. Millî Eğitim Bakanlığı sahadan çekilse neler olurdu bilemiyorum. Konteyner yönetimi bile Millî Eğitim Bakanlığına verildi.*” şeklinde beyanda bulunmuştur.

Okul yöneticileri depremin hemen sonrasında yapılan uygulamalara ilişkin görüşlerinin okul binalarının hasar tespit çalışmasının çok kısa sürede tamamlanması ve depremedelerin barınması için okulların kullanıma açılması konularında odaklandığı anlaşılmaktadır. Okul yöneticilerinin Millî Eğitim Bakanlığının deprem sonrası okul binalarının hasar tespitinin kısa sürede yapılmasını ve depremedelerin kullanımına açılmasını olumlu bir uygulama olarak gördükleri söylenebilir.

Depremin Hemen Ardından Öğretmenlere Yönelik Yapılan Uygulamalar

Araştırmada görüşlerine başvuru alan okul yöneticileri, Millî Eğitim Bakanlığının Kahramanmaraş depremlerinin hemen ardından öğretmenlerin barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçlarının karşılandığı (Y5, Y13, Y14, Y16), WhatsApp vb. gibi iletişim araçlarıyla bilgi paylaşımı yapıldığını (Y3, Y6, Y7, Y9, Y10, Y15), öğretmenlerin idari izinli sayıldığını ve ek ders ödemeleri ile ilgili kesintilerin yapılmadığını (Y17, Y18, Y19, Y1, Y8) belirtmişlerdir. Y19 bu yöndeki görüşünü “*MEB koordinasyon ekibi oluşturuldu. Gönüllülerden oluşan bu koordinasyon ekibinde görevli arkadaşlar, Kahramanmaraş’taki tüm meslektaşları arayarak durum hakkında bilgi aldı. Hâl hatır sordu. 10 yaş altı çocuğu olan, evi yıkılan, yakını kaybeden, evi orta ve ağır hasarlı olan öğretmenler idari izinli sayıldı. Maddi olarak desteklendi. Ek dersler düzenli olarak yatırıldı. Bakanın yaptığı bu çalışmaları başarılı buldum.*” şeklinde belirtmiştir. Aynı yöndeki görüşünü Y13 ise “*Öğretmen WhatsApp gruplarında okul binalarıyla ilgili bilgiler istendi. Pansiyonda kalan öğrencilerin güvenli alana sevk edildiği bilgisi öğretmenlerimiz tarafından bizlere iletildi. Enkaz altında kalan öğretmenimizin olup olmadığı öğrenildi.*” şeklinde ifade etmişlerdir. Buna karşılık Y12 ve Y20 öğretmenlere karşı yapılan uygulamaların yeteri olmadığını savunmuşlardır.

Millî Eğitim Bakanlığının depremin hemen sonrasında öğretmenlere karşı ortaya koyduğu uygulamalara ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin, öğretmenlerin idari izinli sayılmaları ve maddi olarak desteklenmeleri konularında yoğunlaştığı görülmektedir.

Depremin Hemen Ardından Öğrencilere Yönelik Yapılan Uygulamalar

Millî Eğitim Bakanlığının Kahramanmaraş depremlerinin hemen sonrasında öğrencilere dönük ortaya koyduğu uygulamalara ilişkin okul yöneticileri; WhatsApp üzerinden öğrencilerle iletişim kurulduğunu, öğrencilerin temel ihtiyaçlarının karşılandığını, destek ve yetiştirme kursları açıldığını ve öğrencilerin hem maddi hem manevi olsun her türlü ihtiyaçlarının tespit edildiğini ve onlara psikolojik destek verilmeye başlandığını belirtmişlerdir. Bu yöndeki görüşlerini Y5 “*Öncelikle okullar hemen açılmaya çalışıldı. Okul binaları beklentinin de ötesinde erken bile açıldı. Sınav sürecindeki öğrenciler için kursların açılması, sınav hazırlığındaki öğrencilerimiz için gereken her şey donanımlı bir şekilde yapılmaya çalışıldı.*” şeklinde belirtirken, Y18 “*Deprem sürecinde öğrencilerimize yönelik aile fertlerini kaybeden öğrencilerimize ulaştık. Bu öğrencilerimizin maddi ihtiyaçlarını karşılamak için maddi destek sağlamak için çalışmalar yaptık. Öğretmen arkadaşlarımız velilerle görüştü, psikolojik destek sağlandı, depremden sonra bazı öğretmenlerimiz veli ziyaretleri yaptı.*” şeklinde görüşünü ortaya koymuştur. Buna karşılık Y2 ise öğrencilere deprem bölgesi dışına nakil hakkı tanınmasını doğru bir uygulama olarak değerlendirirken, deprem bölgesinde kalan öğrenciler için yapılanların yetersiz olduğunu savunmuştur. Benzer şekilde Y15, Y12 ve Y17 ise öğrencilerin diğer illere nakillerinin yapılmasının deprem sürecinde açılan sınavlara hazırlık kurslarına devamı olumsuz etkilediğini ve öğrencilere devam zorunluluğunun kaldırılmasının eğitim-öğretimde olumsuzluklara neden olduğunu belirtmişlerdir.

Depremin hemen ardından öğrencilere yönelik Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan uygulamalara ilişkin okul yönetici görüşlerinin; okulların kısa sürede açılması, öğrencilere psikososyal destek sağlanması, yetiştirme kurslarının açılması ve öğrencilerden devam zorunluluğunun kaldırılması konularında yoğunlaştığı ancak okul yöneticilerinin yapılan bu uygulamaların etkililiği konusunda tam bir görüş birliğinde olmadıkları görülmektedir.

Depremlerin Sonrasında Oluşan Kaosun Sonlandırılması

Kuşkusuz her kaos ne kadar etkili yönetilirse yönetilsin sonunda az ya da çok yıkıcı birtakım sonuçlar ortaya çıkacaktır. Bir örgütte kaosun yönetim başarısı, kaosun yönetimi için ortaya konan uygulamaların, kaos öncesi duruma ne kadar yaklaştırdığı ile değerlendirilebilir. Deprem sonucu ortaya çıkan kaosun etkilerinin onyıllarca süreceği bilinmektedir. Bununla birlikte depremin eğitim öğretimde neden olduğu kaosun çözümü için yapılanların kaos öncesi duruma yaklaştırması gerektiği düşünülmektedir. Araştırmada, Kahramanmaraş merkezli depremler nedeniyle yaşanan kaosun sonlandırılması için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ortaya konan uygulamalara ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri aşağıda yer alan kod başlıkları altında verilmiştir.

Deprem Sonrası Okul Binalarına Yönelik Yapılan Uygulamalar

Millî Eğitim Bakanlığının Kahramanmaraş depremleri sonrası okul binalarına ilişkin yaptığı uygulamalar hakkında; Y1, Y6, Y11, Y12 okul binalarının barınma gibi çok amaçlı halkın kullanıma açıldığını; Y2 okul binaları başta olmak üzere doğalgaz vb. tüm incelemelerin işinin ehli uzmanlar tarafından yapıldığını; Y3, Y14 okul binalarında hasar tespit incelemeleri tamamlandıktan sonra sağlam okul binalarında ikili ya da üçlü eğitim-öğretime geçildiğini; Y4, Y5, Y9, Y10, Y13, Y16, Y17, Y18, Y19, Y20, Y15 okul binalarının güçlendirildiğini; Y15 güçlendirilen okul binalarında hasarın az olduğunu; Y7, Y8 eski okul binaları için yıkım kararı alındığını; kendi okul binalarının ise sağlam olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu yöndeki görüşlerini Y1 “*Deprem sonrası okul binaları çok amaçlı olarak kullanıldı. Kimi okul deprem koordine merkezi, kimi okul sosyal yardımlaşmanın deposu olarak kullanıldı. Deprem sonrası okullarda yemekler verildi. Vatandaşın kullanımına açıldı. Aynı zamanda sivil toplum kuruluşları da deprem sonrası okul binalarını kullandılar.*”, Y10 “*Okul binamızda ve okul çevremizdeki binalarda herhangi bir hasar olmadığı için önemli bir problem yaşamadık. Diğer okul binaları için ise orta ve ağır hasarlı binaların bildirimini yapıldı. Yıkılan binaların ise yapım süreci ihale aşamasında. Yapısal olmayan riskler için okul araçlarının sabitlenmesi vb. yapıldığı için herhangi bir eşyamız yere bile düşmedi. Çünkü tüm araç-gereçlerimiz çivilerle yerlerine sabitlenmişti.*” şeklinde belirtmişlerdir. Ayrıca Y9 “*Okulumuzun hasar tespiti önceden yapıldı. Diğer binalar için ise gerekli onarımlar yapıldı. Okul tetkik durumları sonrası herhangi bir sorun olmadığı için eğitim-öğretime devam ediliyor.*” şeklinde görüş bildirirken,

Y13 " Depremde zarar gören binaların tamir ve tadilat için hızlıca harekete geçilip gerekli onarımlar yapılmıştır. Deprem olmayan illerde özellikle meslek liselerinde çalışan meslek öğretmenleri aracılığıyla okullardaki bakım ve onarımlar yapılmıştır." şeklinde beyanda bulunmuştur.

Okul yöneticilerinin deprem sonrasında ortaya çıkan kaosun sonlandırılması için okul binalarına dönük olarak Millî Eğitim Bakanlığının kısa sürede hasarlı okulların onarımlarının yapıldığı görüşünde yoğunlaştıkları görülmüştür.

Deprem Sonrası Öğretmenlere Yönelik Yapılan Uygulamalar

Millî Eğitim Bakanlığının Kahramanmaraş depremleri sonrası öğretmenlere ilişkin yaptığı uygulamalar hakkında; Y1 deprem sonrası kaos ortamlarıyla mücadele eğitimleri verilmesini; Y10, Y11, Y13 öğretmenlere tayin hakkı verilmesini; Y17 öğretmenlerin ders programlarında düzenlemeler yapılmasını; Y3, Y4, Y5, Y8, Y9, Y12, Y14, Y18 evi orta ve ağır hasarlı olanların idari izinli sayılmasını, barınma imkanı sunulmasını, farklı illerde konaklama imkânı sağlanmasını, maddi ve manevi destek sağlanılmasını deprem sonrası öğretmenlere dönük yapılan doğru uygulamalar olarak değerlendirmişlerdir. Y3 "İki öğretmenimizin evi ağır hasarlı diğerleri ise az hasarlı ve hasarsızdır. Süreç içerisinde Millî Eğitim Müdürlüğü izni doğrultusunda öğretmenlerimiz farklı illerde ya da il içerisinde güvenli mekanlarda izinli olarak konaklayabilme imkânı bulmuşlardır." şeklinde görüş bildirmiştir. Millî Eğitim Bakanlığının deprem sonrasında öğretmenlere yönelik uygulamalarının kısmen yeterli olduğunun düşünen okul yöneticileri, öğretmenlerin maddi kayıplarının önlenmeye çalışıldığını ama psikolojik destek noktasında yetersiz kaldığını, öğretmenlere tayin hakkı verildiğini ama bunun sınırlı sayıda tutulduğunu ifade etmişlerdir. Y15 öğretmenlerin Kahramanmaraş'ta kalmaya mecbur bırakıldığını; Y19 öğretmenlerin kendi kaderine terk edildiğini, Y6 tayin hakkında tanınmasıyla ilgili öğretmenlerin istediklerini bulamadıklarını; Y2 psikososyal destek ve barınma ile ilgili yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Bu yöndeki görüşünü Y20 "Öğretmenlere tayin hakkı verildi, sadece birinci dereceden yakını kaybedenlere verildi. Mesela eşim yakınını kaybetti ailesini ama tayin hakkı verilmedi. Fakat benim annem babam hayatını kaybetseydi tayin hakkı verilecekti, bu konuyu Bakanlık yetkililerine ilettik, bu bir eksiklikti. Küçük yaş grubu 0-3 yaş grubu anneler izinli sayıldı. Ama babalara izin verilmedi. Psikolojik anlamda çok kötü durumda olan öğretmen arkadaşlarımız vardı. Öğretmenlerin barınma ihtiyaçları ile ilgili bilgi toplandı. Ancak hiçbir adım atılmadı. Şöyle bir durumda var. Öğretmenler kayıtsız şartsız hiçbir durum belirtmeden ücret ödemedi yurtlarda kalabildiler." şeklinde ifade etmiştir.

Araştırmada görüşlerine başvuru okul yöneticileri, depremde ortaya çıkan kaosun sonlandırılması için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından deprem bölgesinde görev yapan öğretmenlere dönük yapılan uygulamalara ilişkin görüşlerinin; öğretmenlere deprem bölgesi dışına tayin hakkı verilmesi konusunda yoğunlaştığı ancak verilen tayin hakkının tüm öğretmenleri kapsamaması nedeniyle durumu eleştirdikleri anlaşılmaktadır.

Deprem Sonrası Öğrencilere Yönelik Yapılan Uygulamalar

Millî Eğitim Bakanlığının Kahramanmaraş depremleri sonrasındaki kaosun sonlandırılması için ortaya koyduğu uygulamalar hakkında okul yöneticileri oldukça farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Örneğin, Y3, Y13, Y20, 8 ve 12. sınıf öğrencilerine yönelik sına hazırlık kurslarının düzenlendiğini; Y16 farklı illerdeki kardeş okullarla çeşitli etkinlikler gerçekleştirdiğini; Y6, Y8, Y10, Y19 öğrencilere kırtasiye, hediye, burs vb. tarzında sosyal yardımlar yapıldığını ifade etmişlerdir. Y16 görüşünü "Tüm okullar Türkiye'deki başka okullarla kardeş okul yapıldı. Örneğin benim okulum Sakarya ve İznik'teki iki okulla eşleşti, kardeş okul olarak ciddi kitap, nakit yardım geldi, depremzede öğrencilere dağıtıldı. Çocuklara moral oldu, gönül köprüleri kuruldu. Kardeş okullarımıza ve halkımıza minnettarız." şeklinde ifade etmişlerdir. Y2, Millî Eğitim Bakanlığının öğrencileri deprem travmalarını atlatabilmesi konusunda daha fazla desteklemesi gerektiğini belirtmiştir.

Okul yöneticilerinin görüşleri incelendiğinde, deprem sonrasında öğrencilere ilişkin Millî Eğitim bakanlığınca ortaya konan uygulamaların öğrencilerin rehabilitasyonun sağlanması ve akademik başarılarının artırılmasına ağırlık verildiği şeklinde anlaşılmaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, Kahramanmaraş depremlerinde yaşanan kaosun Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yönetimine ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda, okul binalarının deprem yönetmeliğine uygun olarak yapıldığı,

deprem öncesi yapılan hasar tespit çalışmalarına göre ihtiyaç duyulan okul binalarında güçlendirmelerin yapıldığı, okullarda acil durum tahliye planlarının var olduğu, iş güvenliği çerçevesinde çalışmaların tamamlandığı sonuçlarına varılabilir. Öcal'ın (2007) yürüttüğü araştırma incelendiğinde, ilköğretim okullarının çoğunun bir afet planına sahip olduğunun belirlendiği görülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığının Kahramanmaraş depremleri öncesinde öğretmenlere ilişkin aldığı önlemlere yönelik seminerlerin, tatbikatların, Öğretmen Bilişim Ağı (ÖBA) eğitim videolarının ve iş güvenliği ile ilgili çalışmaların yeterli olduğu düşünülebilir. Turan'ın (2021) araştırmasına göre son yıllarda öğretmenlere ve idarecilere periyodik olarak afet ve acil durumlara yönelik eğitimlerin verildiği ve en çok verilen eğitimlerin ilk yardım, tahliye, afet farkındalığı, hafif arama kurtarma, iş güvenliği gibi konularında sunulmuş olduğu söylenebilir. Dikmenli ve Yakar (2019) ise öğretmen adayları üzerinde yürüttüğü araştırmalarında, öğretmen adaylarının afet bilinci algılarının orta düzeyde olduğunu belirlemişlerdir. Millî Eğitim Bakanlığının Kahramanmaraş depremleri öncesinde öğrencilere yönelik; eğitim kurumlarında afete hazırlık öğrenci kulüplerinin oluşturulduğu, tatbikatlara tüm öğrencilerin etkin bir biçimde katılım gösterdiği, deprem afet eğitimlerinin düzenli olarak verildiği, Millî Eğitim Bakanlığınca her kademe ve sınıf düzeyinde deprem bilinci oluşturmaya yönelik öğretim programlarının oluşturulduğu söylenebilir. Aksoy ve Sözen (2014), öğrencilerin coğrafya dersindeki deprem eğitimine ilişkin görüşlerinin genellikle "orta düzeyde katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeyinde olduğunu belirlemişlerdir. Benzer ve Arpalık (2021) ise araştırmalarında, çoğu öğrencinin bir deprem olması durumunda deprem anında neler yapılması gerektiği hakkında bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Deprem öncesinde öğrencilere ilişkin önlemlerin yetersizliğini savunan okul yöneticilerinin, tatbikat dışında pek bir şey yapılmadığını, yeteri kadar deprem bilinci oluşturulmadığını düşündükleri, tatbikatların suni olarak yapıldığını belirttikleri söylenebilir. Demirkaya (2007) araştırmasında, öğrencilerin yaklaşık yarısının yaşadıkları bölgede yaşanması ihtimal bir depreme karşı gerekli tedbirlerin alınmadığını düşündüklerini belirlemişlerdir. Demirci ve Yıldırım (2015) ise muhtemel bir deprem karşısında öğrencilerin bilgi, tutum ve davranışlarının hayatlarını koruma ve kurtarmaya ilişkin ihtiyaç duyacakları deprem bilincini oluşturmada yetersiz olduklarını saptamışlardır. Ronan ve Johntson (2001), Yeni Zelanda'nın Aucland bölgesinde, afet öncesi eğitim programı sonrasında yaptıkları değerlendirmede, eğitim sayısındaki artışla birlikte öğrencilerin bilgi düzeylerinde artış gözlemlendiği ve öğrencilerin öğrendikleri bilgileri ebeveynleriyle paylaşımlarıyla birlikte eğitimin etkinliğinin ve uygulanabilirliğinin yüksek seviyelere ulaştığını belirledikleri söylenebilir.

Millî Eğitim Bakanlığının Kahramanmaraş depremleri sürecinde okul binalarına ilişkin yaptığı uygulamalarda deprem riski taşıyan okul binalarının kontrol ve denetimlerinin yapıldığı, okul binasıyla ilgili herhangi bir sorun yaşanmadığı, risk oluşturmayan okul binalarının halka yardım amacıyla sosyal market ve barınma hizmeti olarak kullanıldığının belirlendiği ileri sürülebilir. Aksoy ve Aksoy'un (2003) araştırmaları incelendiğinde, okullarda krizlere yönelik hazırlıkların kriz anında müdahale edebilecek takım oluşturmak, plan hazırlamak ve uygulamak gibi aşamalar olarak sıralandığı söylenebilir. Deprem sürecinde Millî Eğitim Bakanlığının öğretmenlere ilişkin yaptığı uygulamalar hakkında, öğretmenlerin barınma vb. temel gereksinimlerinin karşılandığı, WhatsApp vb. iletişim kanallarıyla bilgi paylaşımı yapıldığı, öğretmenlerin özlük haklarının korunmaya çalışıldığı, öğretmenlerin idari izinli sayıldıkları kayıp yaşayanlar ve evini kaybedenlere yönelik psikolojik destek verildiği söylenebilir. Doğan ve Aslan 'ın (2022) araştırmalarında, karmaşık ve kaotik bir ortamın içerisinde bulunan eğitim yöneticilerinin, yeni bilimin paradigması çerçevesinde zamanında ve yerinde aldıkları kararlarla örgütleri her daim esnek tutabilmek adına kaotik liderlik davranışlarını sergilemelerinin gerekliliğini vurguladıkları belirtilebilir. Millî Eğitim Bakanlığının deprem sürecinde öğrencilere ilişkin yaptığı uygulamalar hakkında okul yöneticilerinin, WhatsApp üzerinden iletişim kurulduğunu, öğrencilerin temel ihtiyaçlarının karşılandığını, destek ve yetiştirme kursları açıldığını, öğrencilerin hem maddi hem manevi her türlü gereksinimlerinin belirlenerek psikolojik destek verildiğini belirttikleri söylenebilir. Deprem sürecinde öğrencilere yönelik uygulamaların yetersizliğiyle ilgili okul yöneticilerinin görüşlerine bakıldığında, öğrencilerin diğer illere nakillerinin açılan kurslara devamı olumsuz etkilediğini, öğrencilere devamsızlık hakkı tanınmasının eğitim-öğretimde olumsuzluğa neden olduğunu, okulların daha erken açılması gerektiğini belirttikleri söylenebilir. Telli ve Altun'un (2023) araştırmalarında, Türkiye'de afet zamanlarında eğitim-öğretimi kesintisiz sürdürebilmek için online öğrenmenin önemine vurgu yaptıkları söylenebilir. Sağır'ın (2015) çalışmasında, eğitim sistemindeki son dönem değişimlerle ilgili uygulamaların başarısını test etmek için pilot uygulama yapılabileceğini önerdiği söylenebilir. Yirci ve Kirişçi'nin (2021), Türk Eğitim Sistemindeki krizlere yönelik sundukları çözüm önerilerinde teknolojik alt yapının ve Eğitim Bilişim Ağı'nın (EBA) güçlendirilmesini gerektiğini belirttikleri ileri sürülebilir. Savran ve Ergün 'ün (2023)

araştırmalarına göre ise öğretmenler ve öğrenciler için dijital kütüphane görevi gören EBA'da "depremin oluşumu", "depreme karşı alınabilecek önlemler", "deprem sırasında dikkat edilmesi gerekenler" ile ilgili videoların mevcut olduğu söylenebilir. Türk eğitim sisteminin afet dönemlerinde ve sonrasında dönemlerde öğrenci gereksinimleri doğrultusunda yeniden değerlendirilmesinin özellikle afet bölgesindeki öğrencilerin eğitimin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından önemli olduğu yorumu yapılabilir. Nartgün ve Yılmaz (2021), eğitim sistemini etkileyen değişimleri kaos teorisi bağlamında inceledikleri araştırmalarına göre okullardaki planlı kriz yönetim süreciyle stres altındaki okul işleyişinin rahatlayacağı ve kararsızlığın önemli ölçüde azalacağı ileri sürülebilir.

Kahramanmaraş depremleri sonrasında Millî Eğitim Bakanlığının okul binalarına ilişkin yaptığı uygulamalarla ilgili okul binalarının barınma vb. çok amaçlı halkın kullanıma açıldığı, okul binaları başta olmak üzere doğalgaz vb. tüm incelemelerin uzmanlar tarafından yapıldığı, okul binalarında hasar tespit incelemeleri tamamlandıktan sonra sağlam okul binalarında ikili veya üçlü eğitim-öğretime geçildiği, güçlendirilen okul binalarında hasarın az olduğu söylenebilir. Doğan ve Aslan (2022), araştırmalarında okul yöneticilerinin kaotik liderlik rollerine "çok katılıyorum" düzeyinde olduğunu belirlemişlerdir. Millî Eğitim Bakanlığının Kahramanmaraş depremleri sonrasında kaosla yönetimine ilişkin yaptığı uygulamalardan, deprem sonrası kaosla mücadele eğitimi verilmesinin, öğretmenlere tayin hakkı tanınmasının, öğretmenlerin ders programlarında düzenlemeler yapılmasının, evi orta ve ağır hasarlı olanların idari izinli sayılmasının, öğretmenlere barınma imkânı sunulmasının ve farklı illerde konaklama imkânı sağlanmasının yeterli bulunduğu söylenebilir. Aydoğan (2019) araştırmasında, olumlu okul ikliminin öğretmenlerin psikolojik iyi oluşlarını arttırdığını belirlemiştir. Okul ortamlarında kaos ve karmaşaya maruz kalan, olumsuz duygular yaşayan öğretmenlerin psikolojik iyi oluşlarında düşüş olmasının muhtemelen beklenen bir sonuç olabileceği ileri sürülebilir. Bu süreçte öğretmenlerin yaşadıkları problemlere yönelik doğru ve yerinde kararlar alınması gerektiği söylenebilir. Millî Eğitim Bakanlığının Kahramanmaraş depremleri sonrasında öğrencilere yönelik uygulamalardan 8 ve 12. sınıf öğrencilerine yönelik sınavlara hazırlık kurslarının düzenlendiği, farklı illerdeki kardeş okullarla çeşitli etkinlikler gerçekleştirildiği, kırtasiye, hediye, burs gibi sosyal yardımlar yapıldığı, piknik organizasyonları, deprem şehitleri mezarlığı ziyaretleri vb. sosyal aktivitelere öğrencilerin katılım gösterdiği, yakınına kaybeden öğrencilere veli ziyaretleri yapıldığı ve öğrencilere yönelik devam zorunluluğunun kaldırıldığı söylenebilir. Millî Eğitim Bakanlığının deprem sonrasında öğrencilere yönelik uygulamalarının yetersiz olduğunu ifade eden okul yöneticilerinin, bu süreçte sınav giriş yerlerini güncellemeyen birçok öğrencinin var olabileceğini, Millî Eğitim Bakanlığının öğrencilere deprem travmalarını atlatabilmesi konusunda daha fazla desteklemesinin gerektiği, öğrencilere devamsızlık hakkı sunulmasının olumsuz taraflarının mevcut olabileceği ve öğrencilerin okul sınavlarından muaf tutulmasının eğitim-öğretime pek faydası olmadığını sonucuna varılabilir. Tanhan ve Mukba (2015) araştırmalarında, bazı öğrencilerin uyku problemi çektiklerini, bazı öğrencilerin kapalı alana girme korkusu yaşadıklarını ve geleceğe yönelik kaygı geliştirdiklerini belirledikleri söylenebilir. Buna yönelik araştırmada, travmaya uzun süreli müdahale kapsamında çocuk ve ergenlere yönelik çeşitli psikososyal hizmetler düzenlenebileceği öneri olarak sunulmuştur. Arslan (2023) yürüttüğü araştırmasına göre okul müdürlerinin yaşanan deprem sonrası öğrenci nakillerinde kolaylıklar sağlanmasının gerekliliğini belirttikleri ileri sürülebilir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda aşağıda yer alan öneriler getirilebilir.

- Deprem nedeniyle okulların uzun süre kapalı kalması deprem bölgesinde öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumsuz etkiye yol açtığı ileri sürülebilir. Bu nedenle öğrencilerin çevrim içi öğrenme ortamları ile öğrencilerin akademik başarıları artırılabilir.
- Araştırmada öğrencilerin yaşadıkları deprem travmasını atlatabilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilere deprem sonrası travmalarını atlatabilmesi konusunda daha fazla psikososyal destek sağlanması önerilebilir.
- Araştırmada deprem sonrası oluşan kaosun yönetiminde okul yöneticilerinin etkin rol aldığı görülmüştür. Bu nedenle eğitim fakültelerinde öğretmenlere "Kaos Yönetimi" dersi okutulabilir veya öğretmenler hizmet içinde kaos yönetimi konusunda yetiştirilebilirler.

Yazarlık Katkısı

Tüm yazarlar makaleye eşit bir şekilde katkı sunmuştur.

Etik Kurul Beyanı

Kurul Adı: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu

Karar Tarihi: 24/05/2023

Belge Numarası: E-723221963-300-214608

KAYNAKÇA

- AFAD. (2021). *Afete Hazır Okul*. https://www.afad.gov.tr/afadem/afete-hazir-oku_adresinden 14.06.2023 tarihinde erişildi.
- AFAD. (2023). *T.C. İçişleri Bakanlığı Afet Acil Durum Yönetimi Başkanlığı*. https://deprem.afad.gov.tr/last-earthquakes_adresinden 15.06.2023 tarihinde erişildi.
- Aksoy, B. & Sözen, E. (2014). Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersindeki Deprem Eğitime İlişkin Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Düzce İli Örneği). *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 279-297.
- Aksoy, H. H. & Aksoy, N. (2003). Okullarda Krize Müdahale Planlaması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi (JFES)*, 36(1), 37-49.
- Anadolu Ajansı (2024). <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/depremlerin-merkez-ussu-kahramanmarastaki-821-okul-egitime-hazirlaniyor/2976651> adresinden 20.03.2024 tarihinde erişildi.
- Arslan, E. (2022). Nitel Araştırmalarda Geçerlilik ve Güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51(1), 395-407.
- Arslan, M. (2023). Okul Müdürlerinin 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi Sonrası Okullarda Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri. *International Journal of Social Humanities Sciences Research*, 10(97), 1550-1559.
- Aydoğan, İ. (2019) *Öğretmenlerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Yordayıcısı Olarak Okul İklimi Algıları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi ve İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ortak Yüksek Lisans Programı.
- Bauman, Z. (2017). *Modernlik ve Müphemlik*. İstanbul: Ayrıntı Yayıncılık.
- Benzer, S. & Arpalık, A. (2021). Farklı Deprem Bölgesinde Yaşayan Ortaokul Öğrencilerinin Deprem Konusundaki Bilgi Düzeyleri. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 107-119.
- Biçici, F. (2016). Kaos Teorisi, Determinizm ve Yeni Bilim Paradigması Sürecinde Sosyal Bilimler ve Turizm Araştırmaları Açısından Önemi. *Turizm Akademik Dergisi*, 3(1), 29-38.
- Creswell, J. W. & Miller, D. L. (2000). Determining Validity in Qualitative Inquiry. *Theory into Practice*, 0(39), 124-130.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. Thousands Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.
- Çelik, Yılmaz, D. & Nartgün, Ş. (2021). Eğitim Sistemini Etkileyen Değişimlerin Kaos Teorisi Bağlamında İncelenmesi: Yükseköğretim Kurumlarına Giriş Sınavlarındaki Değişikliklerin Yarattığı Kelebek Etkisi. *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(23), 105-126.
- Demirci, A. & Yıldırım, S. (2015). İstanbul'da Ortaöğretim Öğrencilerinin Deprem Bilincinin Değerlendirilmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(207), 89-118.
- Demirkaya, H. (2007). İlköğretim Öğrencilerinin Deprem Kavramı Algılamaları ve Depreme İlişkin Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(14), 68-76.
- Dikmenli, Y. & Yakar, H. (2019). Öğretmen Adaylarının Afet Bilinci Algı Düzeylerinin İncelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 386-416.
- Doğan, Ü. & Aslan, M. (2022). Kaotik Liderlik Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 193-213.
- Doğan, Ü. & Aslan, M. (2022). Öğretmenlerin; Okul Müdürlerinin Kaotik Liderlik Rollerine İlişkin Algıları ile Örgütsel Mutluluk Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 702-727.
- Ergünay, O. (1996). Afet yönetimi Nedir? Nasıl Olmalıdır. Ankara: Erzincan ve Dinar Depremleri Işığında Türkiye'nin Deprem Sorunlarına Çözüm Yolları Arayışları, *TÜBİTAK Deprem Sempozyumu Bildiriler Kitabı* 15-16 Şubat 1996 (s.263-272), Ankara: TÜBİTAK.

- Farazmand, A. (2003). Chaos and transformation theories: A Theoretical Analysis with Implications for Organization Theory and Public Management. *Public Organization Review: A Global Journal*, 0(3), 339-372.
- Golafshani, N. (2003). Understanding Reliability and Validity in Qualitative Research. *The Qualitative Report*, 8(4), 597-606.
- Hançerlioğlu, O. (1985). *Felsefe Ansiklopedisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İpek, C. (2017). Yönetimde Yeni Yaklaşımlar (Ed. H.B. Memduhoğlu & K. Yılmaz) *Kaos Kuramı ve Örgütsel Kaos* (s. 461-490). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Karaçay, T. (2004). Determinizm ve Kaos, Mantık, Matematik ve Felsefe, II. *Ulusal Sempozyumu-* 21-24 Eylül 2004 (s.393), Ankara: Başkent Üniversitesi.
- Keser Özmantar, Z. (2018). Örneklem Yöntemi ve Örneklem Süreci. (Ed. K. Beycioğlu, N. Özer & Y. Kondakçı). *Eğitim Yönetiminde Araştırma* (s.88-109). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, (Çeviren: S. Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Öcal, A. (2007). İlköğretim Okullarında Deprem Hazırlıkları: Kırıkkale İl Örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 1-12.
- Öge, S. (2005). *Düzen mi Düzensizlik (Kaos) mi?* http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Serdar%20%C3%96GE/285-303.pdf adresinden 13.07.2023 tarihinde erişildi.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*, (Çeviren: M. Bütün & S. B. Demir) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*, (Çeviren: D. Bayrak, B. Aslan & Z. Akyüz). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Resnicow, K. & Vaughan, R. (2006). A Chaotic View of Behavior Change: A Quantum Leap for Health Promotion. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 3(25), 1-7.
- Ronan, K. R. & Johnston, D. M. (2001). Correlates of Hazard Education Programs for Youth. *Risk Analysis: An Official Publication of The Society for Risk Analysis*, 21(6), 1055-1063.
- Sağır M. (2015). Eğitim ve Okul Sistemindeki Son Dönem Politika Değişimlerine İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşlerinin İncelenmesi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 10(11), 1297-1310.
- Sağır, M. (2022). Okul Yönetiminde Yeni Paradigma: Kaos Teorisi ve Unutmayı Öğrenmek: Okul Yönetimi 4.0. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)*, 6(2), 15-27.
- Savran, C. & Ergun, M. (2023). Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası için Akademik Öneriler. (Ed. M. Öztürk & M. Kırca). *Fen Eğitiminde Sorgulamalı ve Uygulamalı Deprem Tatbikatı* (s. 465-475). Gaziantep: Özgür Yayıncılık.
- Sungaila, H. (1990). The New Science of Chaos: Making A New Science of Leadership. *Journal of Educational Administration*, 28(2), 4-23.
- Tanhan, F. & Mukba, G. (2015). Depreme İlişkin Algnın Deprem Yaşayan İlköğretim Öğrencilerinin Görüşlerine Dayalı Olarak İncelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 1581-1601.
- Telli, S. G. & Altun, D. (2023). Türkiye'de Deprem Sonrası Çevrimiçi Öğrenmenin Vazgeçilmezliği. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 125-136.
- Thietart, R. & Forgues, B. (1995). Chaos Theory and Organization. *Organization Science*, 6(1), 19-31.
- Turan M. (2021). Afetlerde Eğitim Kurumları Güvenliği Kapsamında Öğretmen Yöneticilerin Rol ve Sorumlulukları ile İlgili Çıkarımlar. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12(3), 1270-1282.
- Türk Dil Kurumu. (2020). *Kaos*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 14.07.2023 tarihinde erişildi.
- Tüz, M. V. (2004). *Değişim ve Kaos Ortamında İşletme Davranışı*. İstanbul: Alfa Akademi Yayıncılık.
- Uçar, S. (2015). Kaos Teorisine Felsefi Bir Bakış. *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi*, 0(27), 293-308.
- UNISDR (International Strategy for Disaster Reduction). (2022-2025). *Strategic Framework* <https://reliefweb.int/report/world/unisdr-strategic-framework-2022-> adresinden 13.06.2023 tarihinde erişildi.

-
- Valle, V. (2000). Chaos, Complexity and Deterrence. *National Defence University*. <https://apps.dtic.mil/sti/tr/pdf/ADA432927.pdf> 16.06.2023 tarihinde erişildi.
- Yeşilorman, M. (2006). Kelebek Kanadımı Kimden Yana ırıyor? Birleştirilmiş Bilimin Kıyısında Kaos ve Sosyal Bilimler. *Journal of Istanbul Kültür University*, 0(3), 77-86.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, M. (2021). *Eğitimde Araştırma Yöntemleri*. (Ed. S. Ően & İ. Yıldırım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yirci, R. & Kirişçi, G. (2021). Eğitimcilerin Gözünden Türk Eğitim Sistemindeki Krizler ve çözüm nerileri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(3), 1915-1950.
-